Українські народні казки - казки для дітей

Гайгай

Жив собі бідний чоловік. Мав одного сина - статечного й робітного хлопця. І чоловік любив працювати. Але бідність не могли осилити і жили у скруті.
- Гей, няню, доста!.. Піду я у світ і будете видіти, що знайду ліпшу долю.
- Добре, сину, йди.
І хлопець зібрався в далеку дорогу. Батько провів його аж поза готар. А там починався великий лісище. Попрощався чоловік із сином і тяжко зітхнув:
- Та чи увиджу ще тебе? Гай-гай!
Як вимовив це слово, з'явився коло нього якийсь чоловік. Чорний, чорний і страшно паскудний! Озвався:
- Я тут!
- А ми не кликали тебе,- сказав батько хлопця.
- Я не глухий, чув, як ти вигукнув: Гайгай!
- То зі своїм сином я прощався, гай-гай, кажу, чи увиджу я ще тебе, сину, за свого життя?
- Пробач,- говорить на те чорний,- сталася помилка. Але щоб знав: я керівник усіх нечистих сил і звуть мене Гайгай. Коли ти вимовив се слово, я подумав, що ти мене кличеш.
І хоче іти геть. Та повернувся і спитав бідного:
- А куди ти виряджаєш сина, що аж сюди прийшов з ним прощатися?
- Йде у світ служити, бо вдома така скрута, що далі не можемо дати собі ради.
- А чи пустиш сина служити до мене? Тяжкої роботи він мати не буде, але біду відігнати годен: можете забагатіти.
Батько налякався: до проводиря нечистої сили відпустити єдиного сина? Але тут сам хлопець втрутився у бесіду:
- Я, няню, беруся!
Гайгай поплескав його по плечу:
Такого мені легіня і треба! Я зроблю з нього царя! А ти, старий, щоб не знав біди, візьми оці гроші, і дав біднякові мішок золота.
Чорний із хлопцем за хвилину щез. А чоловік, зажурений, вернувся додому. Та чого сумувати: жити вже в з чого, з голоду не вмре!
А що сталося із сином? Гайгай поніс його в далекий незнайомий край. Завів хлопця до свого палацу і наказує:
- Тут і будеш жити. Я ж говорив, що в мене не тяжка робота. Будеш собі в кімнаті сидіти і, що забагнеш, їсти й пити. Але виходити не смій; ні митися, ні стригтися, ні голитися тобі не дозволяю. Якщо витримаєш рік, по твоїй заслузі тобі заплачу. Чи пристаєш?
- Пристаю.
Гайгай замкнув двері, і хлопець зостався в кімнаті один.
Так перебув рік. За той час обріс, став дуже брудним. З'явився Гайгай.
- Вірно ти служив. Можемо з тобою і розрахуватися. Але я просив би зостатися ще на один рік.
- Та добре, зостануся,- погодився хлопець. Витерпів і другий рік. Тоді Гайгай умовив його, щоб побув і третій.
Так хлопець три роки жив у нечистоті. Зробився з нього здоровий хлопчище, тільки страшно цуравий і такий нечистий, що аж почорнів.
- Такого слугу,- каже дідько,- я іще не мав. Тому не хочу тобі заплатити звичайною платою. Маю дяку тебе оженити. Даєш свою згоду?
- Та добре би й се діло зробити. Лиш хто піде за мене - такого немитого і оброслого?
- То не твоя жура. Ти візьмеш царівну і станеш багачем. Але, коли будеш уже сам собі паном, даси мені три задачі, які би я не міг виконати. Інакше пропадете - і ти і твоя жінка!

- Най буде!

Нечистий з радості аж підскочив:

- Но, тоді готуйся. Йдемо сватати.
- Неодягнений, нечистий?
- Так, слухай мене...

Сіли у бричку і рушили в путь. Стали перед високими царськими палатами. Гайгай у сріблі-злоті пішов до царя. Привітався й каже:

- У мене є син. Я прийшов за нього сватати царівну!

А в царя на відданні були аж три доньки.

- Я дуже радий,- сказав сватачеві.- Але таке вже оце діло, най кожна з дівчат відповість: любить чи не любить того легіня.

Цар закликав дочок і розповів, що прийшов сватач.

- А де молодий? - питають дівчата.
- Там, у бричці. Йдіть і подивіться... Наперед вибігла старша. Заглянула у бричку, а там сидить хлопчище - страшний, волохатий, одягнений у дрантя.

Вернулася до палацу й каже:

- Я його не хочу.

Побігла середуща, але і їй не сподобався.

- Но, видиш,- каже цар,- твого сина не хочуть дівчата.
- А може, ще полюбиться третій?
- Най іде, погляне, бо я своїх дочок силою не буду віддавати.

Побігла й наймолодша. Хлопець сидить у бричці вже якийсь засмучений. Оглянула його з одного боку, з другого... "Хлоп ніби порядний, тільки би обчистити!" -о подумала про себе. Вернулася до батька і сказала:

- Добрий молодий, мені любиться.
- Но, видиш,- засміявся до царя Гайгай,- будемо сватами.

Сіли за гостину й домовилися, коли посвадьбують.

Гайгай швидко відкланявся і вернувся з хлопцем до свого палацу. А вдома говорить:

- Наймолодша із царевих дочок засватана за тебе. Подобається?
- Так!..
- Тепер три дні будеш лиш купатися.

Коли хлопець вийшов з триденної купелі, став такий красивий леґінь, що любо було глянути на нього.

А як убрався у парадне плаття, всі почали казати, що такого хлопця пошукати треба!

- Тепер можемо їхати до царя на весілля.

Повели з собою і гудаків, покликали високих гостей. Словом, з'явилися в царя з великою нарадою.

А старшим царевим донькам не терпиться глянути у бричку. "Ану, який? - думають собі про нареченого.- Хоч посміються усі з нього!" Відхилились дверці, й вийшов такий леґінь, що старша аж зомліла. А середуща нараз схопилася за голову: од такого красеня відмовилася! Під вечір з жалю скочила у воду і втопилася. А за середущою і старша...

- Но,- шепоче хлопцеві нечистий,- дві душі вже мої - се й твоя заслуга! Тепер сподіваюся, що скоро і третя - твоя наречена, дістанеться мені.

Але хлопець тільки засміявся. Думає собі: "Пропав би ти, дияволе, я ж тобі найду такі задачі, що голову на них поламаєш!"

Смуток оселився у царських палатах: дві доньки загинули. Цар хилиться край столу, сльози течуть

з очей. Але весілля треба вже справляти, коли почалося. А як відгуляли, Гайгай посадив молодих у бричку і відвіз до себе.
- Но,- говорить хлопцеві,- живи з жінкою в палаці - держава твоя! А через три роки я прийду. 8я той час придумай такі три доручення, які б я не міг виконати.
І щез просто на місці.
Наш хлопець почав царювати. Добре йому велося. Та час швидко минав. Скінчилися три роки, і Гайгай - якби з неба впав:
- Но, легіню, час: давай таку задачу, аби мені була не під силу.
Хлопець вигадав: за одну ніч нечистий має поставити палац з чистого срібла-золота, а щоб до палацу вів кришталевий кіст із височезними стовпами і на тих стовпах золоті пташки співали.
Гайгай пропав... А хлопець веселий, що вигадав нездійсниму річ. Але дружині не сказав нічого, яку баламуту має із нечистим.
Рано повставали і не впізнають, де вони знаходяться: замість старого палацу - золота палата, а від неї до царського двору веде чудовий кришталевий міст з високими стовпами, і на стовпах пташки золоті співають.
Не знає хлопець - чи радіти, чи журитися.
А пропасник знову перед ним:
- Но, початок є! Нічого ти не виграв. Давай другу роботу.
Хлопець уже сердито:
- Всі гори у державі за одну ніч мусиш розрівняти, з них золото, срібло і каміння зносити сюди в купу! А на тому місці, де стояли гори, має зеленітися засіяне поле!
- Ще тяжча задача,- сміється Гайгай.- Та не біда, щось будемо робити.
Рано встають і бачать: гори десь пропали, навколо палацу лежать купи золота, срібла і каміння... На тому ж місці, де стояли гори, зеленіє поле.
Тепер хлопець злякався. Нечистий виконав такі тяжкі задачі! Вже лиш одна зосталася.
- Що тобі є? - стривожилася жінка.- Така краса сталася, а ти не радієш!
- Він розповів про свою угоду із Гайгаєм...
- Зосталася остання задача. Якщо і ту виконає, нам буде кінець!
Жінка подумала і каже:
- Знаєш що? Сховайся. А як прийде сюди Гайгай, я з ним поговорю! З'явився нечистий:
- Де молодий цар?
- Він чогось задуманий, пішов на прогулянку. До вечора, може, й не повернеться. Якщо вам щось треба, скажіть, я зроблю.
- Дай нову роботу - мушу її зробити ще днесь.
- А моя задача буде правоплатна?
- Се однаково...
І молода жінка, вже недовго думаючи, вирвала свій кучерявий волос:
- Бачите сей волосок? Треба його вирівняти. Мусить бути прямий, як стріла!
Гайгай засміявся. Взяв волос за два кінці й легенько натяг:
- Готова робота. Твій волос прямий!
- Ану лиш пустіть його!
Пустив, а волос ще більше скрутився.
- Треба, щоб став рівний!
Гайгай пробував усяко. Як добре намучився, вдарив себе рукою по лобі і каже:
- Та я ж бачив, як ковалі залізо наперед нагріють, а тоді вирівнюють!
І всунув волос у вогонь. А той лиш зашкварчав.

- Такий ти силач?! - сміється з нього жінка.- Тоненький волосок - і той не зміг вирівняти. Забирайся з хижі!

Гайгай, як побачив, що утратив діло, вдарив собою в землю й розсипався на порох. І в цей час воскресли оті сестри, що втопилися.

- Но, ходи сюди,- покликала жінка чоловіка.- Третя задача пішла в нашу користь. І запам'ятай: прислів'я про жінок, що в них довге волосся, а короткий розум,- неправильно вигадане.

І відтоді добре жили. Старші сестри також віддалися, і всі живуть собі щасливо ще і днесь, як не повмирали.

На вербі дзвінчик, нашій казці кінчик.